

אספרה שמך לאח.

פרשת בשלה

ויהי בשלח

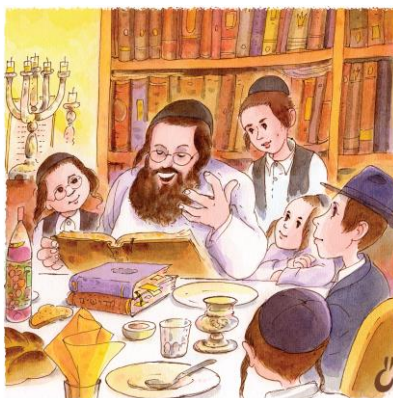
לשכוח שגם במכת צפרדע הגיע סך הכל צפרדע אחת גדולה, וגם אז הם היו גיבורים ותקעו לה סכינים... ואף שכעת כל בכורי מצרים קרקרו לפרעה כמו צפרדעים, פרעה יש לו לב אבן, אצלו כאילו לילה רגיל הלך לישון.

תיקון חצות

אבל כשהגיע רגע האמת בחצות הלילה, זה לא היה אזעקת התראה, זה היה זעקה אמיתית, קְמָהוּ לא נְהִיָּתָה וְקָמָהוּ לא תִסָּף, הצווחות והצרחות

במצרים ממיתת הבכורים, הצליחו לחולל שתי פלאות, הפלא הראשון לעורר את פרעה משנתו, והפלא השני, שפרעה שינה מהרגלו מימים ימימה ולא קיים כעת את הפסוק וַיִּקַּץ פְּרָעָה, וַיִּשָּׁן וַיִּחַלֵּם שְׁנִית, לא ולא, כעת הוא כבר לא יכול לישון, כעת הוא קם במלא המרץ, לתיקון חצות, פרעה קם בזריזות וכששמע שהבכורים מתו, הוא התעורר לחיים, והצטרף למלאכת ההשמדה, התחיל להרוג את השרים והמושלים ששכנעו אותו לא לשלח את בני ישראל, וכאשר ראו עבדיו ואנשי מצרים את חמת המלך, לא ניסו למנעו או להרגיעו, אלא כעבדים נאמנים הצטרפו ונצמדו אליו, החבורה של הרוצחים גדלה והלכה, ונעשו כולם מלאכי המוות, היו מכים מכת חרב והרג ואבדן, והצעקות במצרים התגברו והלכו, כי אין בית אשר אין שם מת, ואיך יתכן וכי כל כך הרבה בכורים היו... לא חסר תירוצים, לא פוסחים על שום בית, או שה' הכה, או שהבכורים הכו, או מה שפרעה הכה, ולא רק בכורים, אם אין בכור הגדול שבבית מת, וכמובן שהרבה מהם החזיקו עצמם לגדולים, ומה היו התוצאות³ היו מתים חמש או עשר בבית אחד.

ליל בלהות עבר על פרעה, איזה יממה קשה היה לו, הוא לא האמין, או יותר נכון, הוא לא רצה להאמין שזה יקרה, אתמול עוד ישב על כסא המלוכה, הבכורים נקשו על דלתו ובקשו ממנו ברחמים, לשלח את בני ישראל, אבל הוא היה חזק, הוא קידם אותם במקלות, שבר להם את העצמות, וזרק אותם החוצה. אבל הבכורים גם לא היו כאלה צדיקים, הרי אפילו הבכורים שהיו בשבי היו שמחים לאידם וצרתם של ישראל, אלא

שכעת הם כבר רואים את מלאך המוות בעיניים, הם כבר מסכימים לשלח את ישראל, וגם דוחקים בפרעה שיסכים לכך, אבל מה עושים כשאצל פרעה אין מה לעשות, יש לו ראש דפוק, גם הוא עצמו בכור, ומדוע הולך לישון כאילו לא אירע כלום, ובכן אצל בכורי מצרים לא לקח הרבה זמן, לא עשו מדאי הרבה דיונים, הם היו כנראה מהירי החלטה, כשלא מבינים בדיבורים מסבירים בשפת הידיים, הבכורים נטלו חרבות לידיהם ועשו את תפקידם האחרון בעולמם, הלכו והרגו שישים ריבוא מאבותיהם, לקיים מה שנאמר לְמַכָּה מִצְרַיִם בְּבְכוּרֵיהֶם, פירושו שהקב"ה הכה את המצרים על ידי בכוריהם, כִּי לְעוֹלָם חִסְדּוֹ.

פרעה הולך לישון

פרעה הכופר, 'כששמע ממשה רבינו שהבכורים ימותו היה צוחק ואומר, מה האיום, כמה בכורים כבר יש במצרים מאתים, שלש מאות, הטיפש הזה חשב כנראה שמלאך המוות יבקש מכל אחד תעודת זהות, ואם לא רשום עליו בכור, הוא לא יהרוג אותו, הרי המלאך וודאי לא יהרוג חפים מפשע... אחרת, יועמד למשפט... פרעה כבר הספיק

2 ברית הלוי לר' שלמה אלקבץ על הגיפס סיח
3 רש"י יב לג

אספרה שמך לאח.

פרשת בשלה

הרגיעו משה ואמר, אל תפחד מדבר זה, אין לך מה לדאוג, אתה לא תמות כעת, עוד מחכה לך דברים גדולים מזה.

כי בחפזון יצאת מארץ מצרים

כשהגיע הבוקר לא רק פרעה לבד היה דוחק, אלא כל המצריים היו מזרזים את בני ישראל לצאת שנאמר וַתִּחַזַק מִצְרַיִם עַל הָעָם לְמַהֵר לְשַׁלְּחָם מִן הָאָרֶץ כִּי אָמְרוּ כָלֵנוּ מָתַיִם. בלילה לא הצליחו לשלחם, על אף כל הצעקות והבכיות של המצרים, כי בני ישראל טענו⁴ ואמרו, וכי גנבים אנו שנצא בלילה? המתן לנו לבוקר עד שיביא לנו הקדוש ברוך הוא שבעה ענני כבוד ונצא בהם בשמחה ובראש גלוי, ביד רמה. כשהגיע הבוקר, עדיין לא רצו לצאת כי⁵ עוד רצו להספיק לאפות את הבצק שהיה להם, שחלילה לא יחמיץ, אבל מחמת המהירות לא הספיקו לאפותו,⁶ שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים וגאלם, ואכן המצרים גרשו אותם ביד חזקה ולא הניחו להם לאפות הבצק בתנור.

משארתם צרות בשמלתם על שקמם:

בני ישראל יצאו ממצרים ברכוש רב, כל אחד היו לו⁷ לכל הפחות תשעים חמורים לובים, טעונים מכספה וזהבה של מצרים, וכשנעשה חשבון לשישים ריבוא יהודים תשעים חמורים, יוצא לכל הפחות חמישים וארבע מליון חמורים יצאו אתם, בכל זאת החזיקו את השאריות של מצה ומרור על שכמם מחמת חיבוב המצוה, אבל את הבצק שלא הספיקו לאפות, חששו אם יטלטלו אותו ויחמיץ⁸ עברו על איסור הוצאה ביום טוב שלא לצורך, לכן הניחום על ראשם שזה טלטול בשינוי, והקב"ה עשה נס שנאפה מחום השמש.⁹ ובני

פרעה צוות; היכן משה ואהרן?

כשסיים להרוג כמה רבבות, היה הולך וקורא בלילה בכל הרחובות, ואומר היכן הוא משה, היכן הוא גר, והיו נערי ישראל הקטנים מציעים מהחלונות ומשחקין בו, ואומרים לו פרעה להיכן אתה הולך, את מי אתה מחפש, והוא אומר להם למשה אני מבקש, והם אומרים לו כאן הוא דר, ואחרים אומרים לו במקום אחר, כאן הוא דר, ועד שמצא את הבית של משה ואהרן, התחיל לצעוק ליד החלון בקול גדול ובכה במר נפש, והקב"ה השמיע קולו של פרעה בכל ארץ מצרים; **קומו יצאו מתוך עמי גם אתם גם בני ישראל ולכו עבדו את ה'**, בבקשה ממך משה התפלל עלי לפני הקדוש ברוך הוא, ומשה ואהרן וכל ישראל אוכלין פסחיהם ושותין יין בהסבה ואומרין שירות ותשבחות להקב"ה ויושבין בבתיהם, ואין אחד מהם יוצא לחוץ, שכך אמר להם הקדוש ברוך הוא **וְאֵתֶם לֹא תֵצְאוּ אִישׁ מִפֶּתַח בֵּיתוֹ עַד בֹּקֶר**. אמר לו משה; מי אתה ומה שמך? ענה פרעה ואמר לו; פרעה המושפל! אמר לו משה; למה באת אלי אתה בעצמך? וכי דרכו של מלך לקום בלילה ולחזור על פתחי בני אדם? אמר פרעה למשה בבקשה ממך אדוני, בא והתפלל עלינו עכשיו, ואם לא, לא יישאר איש במצרים. אמר לו משה, לא אוכל לצאת כי הקב"ה ציווה אותנו לא לצאת עד הבוקר, אמר פרעה למשה; בבקשה ממך בא אל החלון ודבר עימי, וכשמשה ניגש אל החלון, אמר לו פרעה; אתמול אמרת לי ומת כל בכור, ועכשיו תשעים אחוזי מהמצרים מתים, אמר לו משה, אם תרצה אלמד לך לומר דבר ותנצל אתה ולא תמות, הרים קולך ואמרו; בני ישראל! הרי אתם ברשותכם, קומו צאו מתוך עמי, עד עכשיו הייתם עבדי פרעה, מכאן ואילך הרי אתם ברשות ה', לכו עבדו את ה' אלקיכם. וכן עשה כמה פעמים, והקב"ה השמיע קולו של פרעה בכל ארץ מצרים, ואחר כך אמר למשה קומו צאו מתוך עמי. אמר לו משה לפרעה מה אתה כל כך לחוץ, אמר לו פרעה אני מפחד שמא אמות לפי שאני בכור,

4 אבות דר' נתן כ"ט
5 ה"ר פנחס שוהם רצו להחמיצו ולאפותו לצורך סחר דלא נצטוו על כל יראה אלא יום אחד. והג"ב חולק דאף שנצטוו על כל יראה מיס איסור חמץ שנטפח להם יום אחד. פירושו סיום י"ד בזמן שחיפת הפסח והלילה שאחריו, אבל בבוקר כבר היו סותרים בחמץ רק שלא הספיקו להחמיץ (צ"ל כפחים קס"ז). אפ"ם אפשר גם לומר שרצו לאפותו טעם ולא הספיקו.
6 כתב האברבנאל ומהו ההתגלות הזאת מי יתן וידע בכורות ה'
7 יקרא דאורייתא צ"ק. עמוד ק"ט ע"פ דרכי שלום.
8 דרכי שלום ולייטרה לשבת הגדול עמוד ל"ד.

אספרה שמך לאח.

פרשת בשלה

ולא נחם אלקים דרך ארץ פלשתים

ה' יתברך הקיף את בני ישראל בדרך אחרת כדי שלא יראו את בני אפרים שנהרגו שם כיוון שיצאו שלושים שנה לפני הקץ, כידוע¹³ ששטו של אפרים טעו בחשבון הקץ ונהרגו מהם שלושים רבוא, ומה היתה טעותם, הם חישבנו ארבע מאות שנה של גזירת הגלות לא מהתאריך הנכון כלומר מלידת יצחק, אלא מיום שדבר ה' עם אברהם בין הבתרים, ולכן טעו וניסו לצאת ממצרים שלשים שנה לפני הזמן, ונהרגו על ידי הפלישתים מאנשי גת והיו עצמותיהם שטוחין בדרך ערימות ערימות,¹⁴ וַיִּתְאַבְּל אֶפְרַיִם אֲבֵיהֶם יָמִים רַבִּים וַיָּבֹאוּ אֶחָיו לְנַחְמוֹ, וַתֵּלֶד אֶשְׁתּוֹ בֶן וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ בְּרִיעָה כִּי בְרָעָה הֵיטָה בְּבֵיתוֹ. ולפי החשבון היה אז אפרים מעל מאה ושמונים שנה. אמר הקב"ה אם יראו ישראל עצמות בני אפרים שטוחין בדרך, יחזרו למצרים אלא יהיו מסבבים את ארץ פלשתים כדי שלא יראו עצמות אחיהם מושלכין בדרך ויחזרו למצרים.

מה עשה הקב"ה נטל דמם של בני אפרים וטבל בו כליו כביכול אמר הקב"ה איני מתנחם עד שאנקום נקמתן של בני אפרים שנאמר ולא נחם,¹⁵ והיו מונחים עד שבא יחזקאל הנביא והחיה אותם, ועלו לארץ ישראל ונשאו נשים והולידו בנים ובנות.

צחק ר' יהודה; האם נתנו לך מהאליה?

אמרו חז"ל¹⁶ שהתנא רבי יהודה בן בתירא עמד על רגליו ואמר; אני מבני בניהם של בני אפרים, שמיהרו לצאת ממצרים, והללו תפילין שהניח לי אבי אבא. וכיון שרבי יהודה בן בתירה היה מצאצאיהם לא היה לו חלק בארץ, כיוון שארץ ישראל התחלקה ליוצאי מצרים, וכיוון שהם יצאו לפני הזמן לא היה להם חלק בארץ, וכיוון שלר'

ישראל ונשותיהם היו חרדים ומצטערים על עיסותיהם שמא יחמצו ויחטאו לאלקים במצוה הראשונה אשר צוה, וכאשר הגיעו לסוכות למקום שיכלו לאפות, בדקו ומצאו שהם עוגות מצות, אז הבינו והכירו שבחיפזון יצאו, והשם יתברך עשה להם נס שנאפה על ידי השמש.

פרעה מקיים מצוות...

כששלח פרעה את העם, הלך ללוות אותם, אה, איזה צדיק, מקיים מצוות לוויה, ולא רק פרעה,¹⁰ כי מי רואה את המלך יוצא ואינו יוצא, ובכן יצאו כל מצרים וכל המלכים שהיו שם וכל הגדולים וכל השרים, ונתכבדו ישראל כבוד גדול ויצא להם שם גדול, אבל באמת מה מונח תחת הקש, מדוע פרעה הלך ללוותם, האם באמת חזר בתשובה, קשה קצת להאמין,¹¹ רק פרעה עשה חשבון, הנה נגזר על בני ישראל להיות בגלות, כמו שהקב"ה אמר לאברהם כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם, אבל מדוע דווקא במצרים, למה זכו המצרים בזה שישתעבדו אצלם, ידע פרעה שזה היה¹² בזכות שפרעה הראשון לווה את אברהם אבינו כמה פסיעות, ולכן רצה כעת לעשות תחבולה נפלאה, הוא ילווה את בני ישראל, ובזכות זה רצה לזכות שבני ישראל יחזרו אליו ויזכה לשעבדם פעם אחרת, כי הרי כל אחד מקבל שכר על מצוותיו, בדברים שהוא נהנה ורוצה בכך, יהודי שעושה מצוה רוצה להתקרב לה' לכן זוכה לגן עדן ועונג רוחני, אבל גוי שעושה דבר טוב מתכוון רק להנאת גופו או כדי לצער יהודי, לכן זה השכר שהוא מקבל, ולבסוף ייענש על כך. אלא שכאן לא הצליח לפרעה התחבולה, כי יש תנאי במצוות לוויה שצריך שהמלווה ידע להיכן הולך ויהיה דעתו בלוייה עד המקום ההוא, ופרעה היה לו כוונה רעה, ולכן חשב שילכו דרך ארץ פלשתים, אבל ה' סיבב אותם בדרך אחרת, יוצא מזה שפרעה לא קיים מצוות לוויה.

13 שנות רבה כ' י"א
14 דברי הימים א' ד' כ"ב
15 סנהדרין צ"ב
16 סנהדרין צ"ב

10 שמיני כ"ג
11 כרי צדיק לר' סאיר אברהם סעשאבה תלמיד החוזה. ופי' דוד. להחידא אות ס"ז
12 תנ"ך זמ"א ס"ז

אספרה שמך לאח.

פרשת בשלה

מאותו הדור, וראתה שמשה עייף מהגייעה, אמרה לו: מה אתה מבקש? אמר לה: ארונו של יוסף. אמרה לו סרה: בא עמי ואראה לך היכן הוא. הוליכה אותו לנילוס ואמרה לו: במקום הזה עמדו החרטומים ועשו לו ארון של מתכת משקל חמש מאות ככרים ושקעוהו בנילוס, ואמרו לפרעה שעל ידי זה לא יוכלו בני ישראל לצאת ממצרים לעולם, כיון שכך השביעם יוסף שיוציאו את עצמותיו. לקח משה אבן וחקק בו "עלה שור" והכניסו למים, וצווח ואמר: יוסף יוסף הגיעה שעה שהקב"ה גואל את בניו, השכינה מתעכבת בשבילך, עם ישראל וענני כבוד מתעכבים בשבילך, אם אתה מגלה את עצמך טוב, ואם לא הרי אנו נקיים משבועתך. מיד צף ועלה ארונו של יוסף. משה נטל אותו ושם אותו על כתפו, וכל ישראל אחריו בכסף וזהב. הניחו את הארון בתוך עור של כבש, ונכנסה בו באותו עור רוח חיים, והיה מהלך ליד ארון ה' במשך ארבעים שנה, והיו אומות העולם שואלים את בני ישראל, וכי דרכו של מת להלך ליד ארון חי העולמים? והיו בני ישראל משיבים, המת המונח בארון קיים כל מה שכתוב בתורה.

וַאֲשָׂא אֶתְכֶם עַל כַּנְּפֵי נְשָׂרִים

באותו יום שיצאו ממצרים¹⁹ באו ישראל לרעמסס כהרף עין, שהיו ישראל מפוזרין בכל ארץ גושן ולשעה קלה כשבאו ליסע ולצאת נקבצו כלם לרעמסס, ושם הקיפם בענני כבוד שהיה שורף נחשים ועקרבים במדבר הגדול והנורא, והגן עליהם מפני השמש והרוחות. וכעת התחילו את מסעם במדבר להתרחק ממצרים, אבל יחד אתם²⁰ באו גם ערב רב של גוים שהתגירו כשראו את כבודם של בני ישראל, והערב רב לא היו מצרים, רק היו כלואים במצרים עוד מזמן יוסף, כשבאו בעצמם לקנות אוכל, ולא שלחו את עבדיהם, כי יוסף הכריז שלא יבא עבד, ועוד הכריז שאין

יהודה¹⁷ לא היה קרקע בארץ ישראל, לא היה חייב בעלייה לרגל, ולכן אירע סיפור שגוי אחד התחזה ליהודי ועלה לירושלים ואכל מקרבן פסח, היה אז ר' יהודה כבר זקן ונשאר בביתו בנציבין, שהרי לא היה חייב לעלות, ובא הגוי להתגאות לפני ר' יהודה ללא חשש, כי חשב שרבי יהודה כבר לא עולה לירושלים וכאן בנציבין לא היה באפשרותו של ר' יהודה להרגו, ובגאווה סיפר לר' יהודה שאכל מקרבן פסח, מהחלק הכי טוב של הבשר, צחק ר' יהודה ואמר לו; מה פתאום, אתה חושב שהצלחת להערים עליהם, הם עבדו עליך! תגיד לי האם נתנו לך לאכול מהאלייה, שזה החלק הכי טעים עם שומן מצויין, אה, איזה טעים, זה לא נתנו לך! ענה הגוי, אל תצחק עלי אני אראה לך בפעם הבאה אני אבקש שיתנו לי מזה, הצטחק ר' יהודה; בא נראה אותך! בפעם הבאה שוב התחזה הגוי ועלה לארץ, וכשהגיע לאכילת הפסח, תבע ואמר למה אתם לא נותנים לי מהאלייה, אני גם שילמתי כסף כמוכם, הזדעזעו היהודים מהשאלה והבינו שמשוהו לא כשורה, ואמרו; הרי האלייה מקריבים על גבי המזבח, הגוי לא הבין שהוא נפל בפח, והם חקרו אותו; מי אמר לך את הרעיון הנפלא לבקש מהאלייה, וענה בבטחה; ר' יהודה בן בתירה! מה? ר' יהודה נתן לו כזאת עצה, בדקו אחריו ומצאו שהוא גוי, והרגו אותו, שלחו לו לר' יהודה בן בתירה, שלום לך ר' יהודה בן בתירה שאתה בנציבין ומצודתך פרוסה עד ירושלים.

וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת עֲצֻמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ

בשעה¹⁸ שהיו בני ישראל עסוקים בכסף וזהב לשאול מהמצרים כמו שנצטוו, היה משה עסוק להוציא את עצמות יוסף, כי יוסף השביע את בני ישראל להוציא את עצמותיו ממצרים. משה לא ידע היכן יוסף קבור, והיה ייגע ומחפש שלושה ימים, עד שפגעה בו סרה בת אשר שנשתיירה

17 תוס' ספחים ג: ד"ה פאליה. ובה מיישב הגר"א א"ך לא היה לו קרקע שורף לכל ישראל יש חלק בארץ. (ליקוטי בתר ליקוטי ספחים)
18 תנחומים פ' בשלה אות ב'. סדרשו רבה דברים י"א ז'. ובתוס' שאנץ סוטה י"ג ע"א בשם מדרש.

19 רש"י

20 שפתי כהן כאן, ובפי' שלח. ופי' ספרותא פ' ססעי

אספרה שמך לאח.

פרשת בשלה

אמר לו; אתה תשלם את כל הוולדות שנולדו, והצמר שגזזת במשך כל הזמן שהייתה אצלך! התחיל צווח ואומר; הלוואי לא נתתי לך את הכבשה. כך המלך זה מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, רועה חזירים זה פרעה, ירדו ישראל למצרים, ונתן עליהם מיסים, וגזר כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו, התחיל הקב"ה אומר למשה, אמור לפרעה; שלח עמי ועבדוני! הלך ואמר לו, התחיל אומר מי ה' אשר אשמע בקולו, אמר משה להקב"ה הרי הוא אומר מי ה' ואינו רוצה לשלח, אמר לו; היכן מצרים שותים, אמר לו מנילוס, הפוך אותו לדם, התחילו המצרים מבקשים לשתות ולא היו מוצאים. חזר ואמר שלח עמי ולא רצה, אמר לו; היכן בהמתו רועה במדבר שלח עליהן ברד ושיבר כל עץ שלהם ושרף את הכל ואח"כ שלח להם ארבה ואכל כל ירק העץ, ונטל מקלו והרג כל הבהמות בדבר, הביא עליו כל המכות ולא רצה לשלחם ואח"כ נטל בנו והרג אותו ככתוב וה' הכה כל בכור, באותה שעה אמר קומו צאו, וכשרדף אחריהם תפש אותם, ונער פרעה וחילו בים סוף התחיל פרעה אומר ולואי לא שלחתים, אמר פרעה; הרי עמי לקה, והרג את בני, והרי בניו יוצאין, כיון ששלחם התחיל קורא ווי ווי הוי ויהי בשלח פרעה.

דָּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּשְׁבוּ וַיַּחֲנוּ לִפְנֵי פִי הַחִירֹת

הנה מהיום הראשון שיצאו בני ישראל ממצרים היו מוקפים בענני כבוד, והיו נוסעים ממקום למקום על פי ה', להיכן שהענן הולך שם בני ישראל מתקדמים, כמו שכתוב; על פי ה' יַחֲנוּ וְעַל פִּי ה' יִסְעוּ, ולכן לא מובן²³ למה הוצרך משה רבינו לדבר לבני ישראל היכן לחנות, והיכן לשוב, הרי כשבני ישראל יראו את הענן הולך הם ילכו אחריו, והיה יכול הענן להתקדם אל עבר פי החירות וממילא בני ישראל היו הולכים אחריו אלא רצה הקב"ה שבני ישראל יאמינו למשה ויחזרו לאחוריהם מבלי להראות להם הדרך באמצעות

להביא אלא חמור אחד, ואם הם היו שולחים חמור אחד לדרך רחוקה לא יספיק צידה לדרך לחמור ולבעליו לכן באו למצרים, אבל הדרך למצרים הוא חד-סטרי, אפשר רק להיכנס, ואין אפשרות לצאת, אבל כעת המצרים לא החזיקו ראש, הם היו טרודים באבלם, והיו צריכים לקבור את הבכורים לא רק אלו שמתו ביממה אחרונה אלא גם כל²¹ הבכורים שהכלבים הוציאו מקבריהם, ובהזדמנות זו אמרו הערב רב שהם ישמרו על בני ישראל שלא יברחו אחר שלשה ימים עם כל הכסף וזהב ששאלו ממכם, ונצטרף לשומרים ששלח פרעה, וכך יצאו הערב רב עם בני ישראל.

וַיַּהֲפֹךְ לִבָּב פְּרַעֲה

מעשה בגוי²² שהיה רועה חזירים, בדרכו ראה כבשה של המלך, ותפס אותה אצלו, שלח המלך לרועה ואמר; תן לי את כבשת! הכחיש הרועה ואמר; אין לך אצלי כבשה. חקר המלך ושאל את עבדיו, הודיעו לי היכן הרועה משקה את בהמותיו? וכשהודיעו לו הלך וסתם את המעיינות. שוב שלח המלך ותבע, שלח לי את כבשת! הרועה מכחיש ואומר; אין לך אצלי כבשה! חקר המלך ושאל, היכן הוא מניח את בהמותיו בלילה? הלכו והודיעו לו והרס את הצריפים. שלח לרועה ואמר; שלח לי את כבשת! והרועה בשלו, אין לך בידי כבשה, שאל וחקר, היכן הוא רועה את בהמותיו, וכשהודיעו לו, הלך ושרף את כל העשב שהיה לו. שוב שלח ותבע, שלח לי את כבשתי, והעקשן בשלו, אין לך בידי כבשה, חקר ושאל היכן בנו הולך ללמוד בבית ספר, הלך ותפס את בנו תחת ידו, שלח ואמר; שלח לי את כבשתי, אמר הרועה; הנה קח את כבשתך והיה מנהיג והולך את הכבשה וכשהגיע אצל בנו, תפס אותו המלך ואסרו אצל בנו, התחיל לצעוק, עכשיו אין כבשתך בידי למה אתה אוסר אותי, מה יש לך עוד בידי?

21 ססיקתא פי"ז
רבה ז' א'

23 ליקוטי יהודה

אספרה שמך לאח.

פרשת בשלה

וַיַּהֲפֹךְ לִבָּב פְּרַעֲהַ וַעֲבָדוּ

ויהפך לבב פרעה ועבדו, שוב מהפכה, לא עבר כל כך הרבה זמן ממכת ארבה, עדיין מהדהד באזננו, הקריאה הדרמטית של עבדי פרעה שאמרו לו; עֲדֵי מִתִּי יִהְיֶה זֶה לָנוּ לְמוֹקֵשׁ ? שלח את האַנְשִׁים וַיַּעֲבְדוּ אֶת יְדֹנָד אֶלְקִיָּהֶם! הֲטָרָם תִּדְעֵ כִּי אֲבָדָה מִצְרָיִם? אבל עכשיו וַיַּהֲפֹךְ ! הם דופקים על החזה, ממש אומרים ווידוי, מה זאת עשינו? כִּי שָׁלַחְנוּ אֶת יִשְׂרָאֵל מִעֲבָדָנוּ! איזה טיפשות עשינו? אילו היינו סופגים מכות ולא היינו שולחים אותם, דיינו! אבל גם ספגנו מכות וגם שילחנו! אלו היינו סופגים מכות וגם היינו שולחים אותם, ולא היו נוטלים את ממונינו, דיינו! אבל גם ספגנו מכות וגם שילחנו וגם נטלו ממונינו. משל למה הדבר דומה? לאדון שאמר לעבדו צא והבא לי דג מן השוק! יצא העבד והביא לאדונו מן השוק דג מסריח, גזר עליו אדונו; בחר לך אחד מהשלשה, או תאכל את הדג, או תלקה מאה מכות, או תתן לי מאה מנה! אמר העבד; הריני אוכל, התחיל לאכול את הדג, התגבר על הסירחון ואכל, כבר אכל את רוב הדג, לא הספיק לגמור עד שיצא מאפו, המעיים שלו כבר התהפכו הרגיש שנשמתו יוצאת, עד שאמר די, אין באפשרותי לגמור, אבחר באפשרות השנייה, הריני לוקה! אין בעייה קרא האדון, בקשתו הצנועה התקבלה בהבנה!

תפסו את העבד קשרו את שתי ידיו על העמוד משני צדדיו, והמצליף לוקח את הרצועה בידו והמכה מכה בכל כוחו, ומהצד עומד אחד וסופר, וכך היה מונה: אחת, אחת ואחת, אחת ושתיים, אחת ושלש, אחת וארבע, וכו' עד שכבר לקה ששים, לא הספיק לגמור עד שהעבד הרגיש, שקיצו קרב, נשמתו פורחת, זעק העבד ואמר, די, הריני נותן מאה מנה, אין בעייה קרא האדון, גם כעת בקשתו התקבלה בהבנה! נמצא שגם אכל את הדג, גם לקה, וגם שילם מאה מנה, כך נעשה למצרים לקו ושילחו וניטל ממונם.

הענן, אלא הענן נשאר לעמוד, והם התקדמו לבדם, על פי דברי משה רבינו, וזה היה שבחם שהאמינו למשה ואמרו; אנו אין לנו אלא דברי בן עמרם,²⁴ מכאן ראה שאם מלאך אומר כך, והרבי אומר אחרת, צריך לשמוע בקול הרבי, דיתכן שדבר המלאך הם נסיון.

וַאֲמַר פְּרַעֲהַ לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל נְבָכִים הֵם בְּאַרְצָךְ

פרעה ראה שהענן עומד ובני ישראל חוזרים לאחוריהם, אמר פרעה בוודאי יש איזה ערבוניא אצלם, הם מבולבלים, עד שבאו השליחים ששלח פרעה וחיזקו אותו לצאת, כי²⁵ ביום חמישי נסעו ממצרים ובאו עד רעמסס, וביום ששי נסעו לאיתם, ובשבת שבתו שם וביום ראשון שהוא רביעי לנסיעתן התחילו ישראל מתקנין כליהם ומציעין בהמתם לצאת, אמרו להם האקטורין שהם השלוחים הגיעה היום המיועד לחזור למצרים, שהרי בקשתם דרך שלשת ימים, אמרו להם ישראל וכי כשיצאנו ברשות פרעה יצאנו? הרי יצאנו ביד רמה ובטל התנאי, אמרו להם האקטורין; רוצין ולא רוצין סופכם לקיים דברי מלכות! עמדו עליהם ישראל הכו מהם הרגו מהם, פצעו מהם, והשאר ברחו והלכו והגידו לפרעה.

וַיִּגְדֹּל לְמִלְךְ מִצְרַיִם כִּי בָרַח הָעָם

האקטורין ברחו על נפשם, והעמלקים שהיו בהם באו לפרעה ואמרו לו; בני ישראל הכו אותנו, פצעו אותנו והרגו מאנשינו, ואף אחד לא מיחה בידם, אין להם לא מושל ולא שר,²⁶ כנראה אמרו העמלקים; שמשה היה רק שליח להוציאם ממצרים, אבל אינו מנהיג ומושל בהם. עוד אמרו לפרעה כִּי בָרַח הָעָם הָעֶרֶב רַב שִׁנְקָרַיִם 'עם' ברחו ממצרים, פשוט עשו ממך צחוק, הם אמרו שהולכים לשמור על בני ישראל כדי שיחזרו אחרי שלשה ימים, וכעת פשוט תפסו "טרמפ" וברחו.

24 בשם השפת אמת
25 סכילתא

26 ברכת הנצי"ב על סכילתא

אספרה שמך לאח.

פרשת בשלה

מה זאת עשינו כי שלחנו את ישראל מעבדנו

פרעה היה שולט מסוף העולם ועד סופו, כפי שכונה בשירי דוד המלך, בספר תהילים, בתואר ²⁷מִשֵּׁל עַמִּים, היו לו שלטונים מסוף העולם ועד סופו בשביל כבודן של ישראל, כעת אמרו המצרים לפרעה; עכשיו יהיו אומות העולם מצפצפים עלינו, הם ילעגו עלינו לומר, ומה אלו היהודים שהיו ברשותם, והיו שולטים עליהם, מרדו בהם יצאו והלכו להם, וודאי שאנחנו לא נשמע להם, וכעת איך אנו שולחים לארם נהרים ולארם צובה להעלות לנו מס ולהביא לנו עבדים ושפחות. האמת ²⁸שלא היתה לנו ברירה כבר כמעט אבדנו מהעולם, היינו מוכרחים לשלחם, אבל הרי כנראה גזירת ה' הייתה רק לשלשה ימים, לא היינו צריכים לשלחם ולשחררם באופן מוחלט, ועוד לכתוב להם שטר שחרור, הרי אתם לעצמכם, הרי אתם בני חורין, ואף אם היינו מוכרחים להפסיק לשעבדם, אבל מה עם הערב רב, הרי הם היו צריכים למלא את מקומם, לעשות את מלאכתם במקומם, וכי מי יבנה לנו כעת בניינים, מי יעבוד לנו, אין לנו פועלים, אין ברירה חייבים כעת לרדוף אחריהם, ולהחזירם למצרים, אחרת, איבדנו את כל המלכות.

ויאסר את רכבו ואת עמו לקח עמו

פרעה הרשע ידע שהעם המצרי כבר שבע מרורים בשנה האחרונה, ואם יצווה עליהם לרדוף אחרי בני ישראל, לא ישמחו כל כך, לכן עשה תחבולה לשכנעם, ובִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְקִבְּץ אֶת כָּל חַרְטוּמֵי מִצְרַיִם וְאֶצְטָגְנִינִים. וגם את האובות ואת הידעונים. וינעץ גם ובִּבְדָּקִים. ויָצָאוּ כָּלם בַּעֲצָה אַחַת מְכַנְנִים. לְרַדֹּף אַחֲרֵיהֶם וּלְבַלְעֵם פְּתַנִּינִים. וַיִּצְוּ וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם. כָּל שׂוֹלֵף חָרָב לַהֲיֹת מוֹכְנִים. וַיֵּאָסְפוּ כָּלם פְּאִישׁ אֶחָד מְזוֹמְנִים. וְהֶאֱחָשְׁדוּרְפָנִים וְהַפְּחוֹת וְהַסְּגִינִים. וַאֲנִשֵּׁי הַצָּבָא אִישׁ וְאִישׁ בְּכָלִי

זִנִּים. אָז פָּתַח אֹצְרוֹת גְּזָזֵי מַטְמוֹנִים. אֲשֶׁר גָּנַז הוּא וּמְלָכִים קְדְמוֹנִים. וְהוֹצִיא כְּלֵי יָקָר וְדִרְכְמוֹנִים. וְחָלַק לְכָל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי הַגּוֹנִים. וְשָׁדְלָם בְּדַבְרִים וְהַסְבִּיר פְּנִים. וְכֹה אָמַר לָהֶם בְּשִׁיחַ פִּיתוּיִים; מִשְׁפֵּט הַמְּלֶכֶךְ כָּל הָעָם בּוֹזְזִים. וּלְפָנָיו נוֹתְנִים. וְאֲנִי כָּאֶחָד מִכֶּם אֶטוֹל מְנִים. מִשְׁפֵּט הַמְּלֶכֶךְ עֲבָדָיו יוֹצְאִים רֵאשׁוֹנִים. וְאֲנִי אֶצָּא רֵאשׁוֹן וְאַתֶּם צְאוּ אַחֲרָיוֹנִים. מִשְׁפֵּט הַמְּלֶכֶךְ עֲבָדָיו אוֹסְרִים מְרַכְבָּתוֹ וּמְתַקְנִים. וְאֲנִי בַּעֲצָמֵי אֶאָסוּר רַכְבֵּי וְאֲשִׁים רְסָנִים. וְנִתְרָצוּ יַחַד גְּדוֹלִים וּקְטָנִים. וַיִּשְׁמְעוּ כוֹבַע עַל רֵאשֵׁיהֶם וּלְבָשׁוּ שְׂרִיזִים. וַיִּחְגְּרוּ אִישׁ חֲרָבוֹ וְנָטְלוּ כִידוֹנִים. וַיִּקְחוּ אִישׁ רוֹמַח בְּיָדוֹ וַיִּחְזִיקוּ מְגִנִּים. וְנָשְׂאוּ קֶשֶׁת וּמִלְאוּ שְׁלֹטֵיהֶם חֲצִים שְׂנוֹנִים. וְהִקְלְעִים אִישׁ קִלְעוֹ בְּיָדוֹ לְקַלַּע בְּאַבְנִים. וַיִּצָּאוּ יַחַד בְּלָב שֶׁלֶם וּבְצַבְיוֹנִים. וְלֹא נִכְשַׁל אֶחָד מֵהֶם וְלֹא אֲרַעוּהוּ סְמָנִים. לְבִלְתִּי לְנַחֵשׁ לְשׁוֹב לְמַלּוֹנִים. כִּי חוֹקוֹת הָעַמִּים מְנַחֲשִׁים וּמַעוֹנִים. וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל עַל שְׁפַת יָם חוֹנִים. וַיִּשְׂאוּ עֵינֵיהֶם וְהִנֵּה מְצָרִים נוֹסְעִים פְּעֻנִים. וְאִין מְקוֹם לְנוֹס לֹא לְאַחֹר וְלֹא לְפָנִים. וְאֵף לֹא מֵהַצַּדִּים מְפָנֵי חַיּוֹת וּפְתָנִים. וַיִּצְעֲקוּ אֶל ה' וְהִפִּילוּ לְפָנָיו תַּחֲנוּנִים. וַיִּמְצָא לָהֶם הַמָּצוּי בְּכָל עֲדָנִים.

הִירָא אֶת דְּבַר ה'

אך מניין היו להם בהמות לרדוף, הרי כולם מתו במכת דבר, ומכת ברד, מספרים לנו חז"ל ³⁰ששפקי הסוסים היו אלו הצדיקים שנקראים הִירָא אֶת דְּבַר ה' מְעַבְדֵי פְרָעָה, כן, אלו הצדיקים של המצרים, שבמכה השביעית כבר האמינו שאם משה אומר, זה באמת יהיה, הרי כבר חוו על בשרם כמה מכות, והעצבים עדיין לא נרגעו, עוד מתחככים מגירוי השחין שכבר נעלם, הם אלו שהשיגו יראת שמים מופלאה והכניסו את בהמתם

30 ראינו בכמה ספרים שכתבו עשה היה איוב שהרי כך אמרו דל הירא את דבר ה' זה איוב ולפי דגו אדן יתכן שנתן בהמותיו לכך. ויש סוסינים לזכותו שנתכוון לשם שמים. ויש דורשין לגנאי. ואף שפסוקייה דאורייתא סבין. סיס כנראה שכל היסוד ספוקפק. ויש להצדיק את הצדיק והראיה שלא מצאנו לאחד מהקדמונים שדן בשאלה זו. ואפי' שלא ראינו אינו ראינו. סיס למיחש פבעיא. והנה חדל לא אמרו כן על פסוק זה של ויאסור את רכבו אלא אמרו כן בסכת ברד נשמות ס' כ' בתרגום יונתן. וכתב שם דהירא את דבר ה' זה איוב. ואסור לא שם לבו זה בלעם. וכמו שכל אחד סבין שבלעם לא היה היחיד שלא שם לבו. אלא היו הרבה מצדיקים שתלמידיו של בלעם הרשע. כמו כן מסתבר שגם איוב לא היה היחיד אלא היו לו גם כן תלמידים. שהשכילו לעשות כסוהו ולהכניס בהמתם לבית. ואם כן פסוק שפרעה לקח מהם בהמות ולא סאיוב שיהיה באמת צדיק. וגם לא סצינו שחדל ייחסו לו חסא זה שנתן בהמותיו לפרעה. ועוד מהם שסיים ר' שמעון כשר שבמצרים הרוג אין שייך לומר כן אם זה היה איוב שכלל לא היה מצרי אלא בן בנו של עץ בן נחור אחי אברהם.

אספרה שמך לאח.

פרשת בשלה

ובני ישראל יצאים בגד רמה

בני ישראל³³ היו מרוממים ומשבחים ונותנים שיר ושבח וגדולה תהלה ותפארת לה' יתברך³⁴ ועשו להם דגל ונס להתנוסס, ויוצאים בשמחה ובשירים בתוף ובכינור כדרך הנגאלים מעבדות לחירות, לא כעבדים העתידים לשוב לעבודתם, וכל זה הגידו האקטורין לפרעה, והיו המצרים מנאצים מחרפים ומגדפים, בכל מיני גידופים, והתגאו בכוחם ועוצם ידם לרדוף אחריהם, ורצה פרעה לזרז את הדהירה כי הרי בני ישראל יצאו ביום חמישי, ואחרי שלשה ימים התחילו האיקטורין לחזור והלכו במהירות בחצי הזמן, ביום וחצי, וכעת רדף פרעה להשיגם ביום אחד, לכן הוסיף בכל מרכבה שהיה נהוג להיות שני סוסים, הוסיף פרעה עוד שלישי להריץ את המרכבות, ועם כל הארגון המהיר והפיזי שפרעה עשה לא נכשל למצרים שום דבר, הכל הלך להם חלק, כי ה' רצה לחזק אותם לרדוף, שלא יחזרו לאחוריהם, ואם היו נכשלים היו מנחשים שזה סימן לא טוב ולא כדאי לרדוף.

וירדפו מצרים אחריהם וישיגו אותם

כשפרעה הרשע התחזק ואסר את רכבו בעצמו ורדף אחריהם,³⁵ התחזקו גם המצרים ורדפו והקדימו את פרעה בריצתם, והשיגו את בני ישראל³⁶ כשהם חונים על הים, אוספים מרגליות ואבנים טובות אשר הוליד הנהר פישון מגן עדן לתוך גיחון, וגיחון הולכים לים סוף, וים סוף השליך אותם על שפתו, וכשפרעה ראה אותם על יד הים, חשב שבוודאי האליל של בעל צפון הסכים לגזרתו להטביע את בני ישראל בים, לכן התחיל מזבח ומקטר ומקריב ומשתחוה לבעל צפון.

והנה מצרים נסע אחריהם

שלא ילקו במכה, וכפי שכל אחד מבין שלא צריך להיות צדיק גדול בשביל זה, בכל זאת במצרים הטמאה, מקום הכפירה והאפיקורסות, מי שיש לו קצת אמונה אפילו הקלושה ביותר כבר נקרא; "יָרָא אֶת דְּבַר ה'", אך הצדיקים האלו לא השכילו כעת שלא כדאי לשלח את בהמותיהם להילחם בישראל, כי להבין מעצמם שכבר מספיק ולא כדאי להילחם בהקב"ה ובעמו ישראל, לכזאת דרגה עדיין לא הגיעו, הרי כעת לא קיבלו התראה. ועל זה אומרים חז"ל "כשרים שבמצרים הרוג" כמו שור מועד שאין לו שמירה אלא סכין.

ויקח שש מאות רכב בחור וכל רכב מצרים

המלחמה נגד בני ישראל לא היתה פשוטה כלל וכלל, לא רק כאן למטה נלחמו נגדם, אלא גם בשמים, המלחמה למעלה היתה חזקה מאוד,³¹ השר המלאך הממונה על מצרים אסף שש מאות מרכבות של מקטרגים על בני ישראל, ועל כל מרכבה שש מאות שליטים ממונים מקטרגים, כדי להזכיר עוונות הרבים, ועוונות של יחידים, ומהיכן קיבל כל כך הרבה מקטרגים, מהשר של עשיו הס"ם הוא השאיל לו את כל המרכבות לעזור למצרים. ופרעה לקח את כל רכב מצרים, וְשָׁלַשׁ עַל פְּלוֹ, כנגד כל יהודי³² לקח שלש מאות חיילים, זאת אומרת מאה שמונים מליון מצריים לפי החשבון של שש מאות אלף שיצאו ממצרים כפול שלש מאות, אבל בכל זאת פרעה עוד היה מהסס אם כדאי לצאת ולהילחם, הרי סוף כל סוף כבר חווה על בשרו לא מעט מכות, אבל כעת כבר אין זמן ואפשרויות לשיקולים והיסוסים, ומדוע? כי וַיִּחַזַּק ה' אֶת יָב פְּרָעָה מֶלֶךְ מִצְרַיִם יֵשׁ גְּבוּל כְּמֵה ה' נוֹתֵן לְאָדָם בַּחִירָה, ואחרי שבן אדם חוטא הרבה ומגיע זמן עונשו כבר ניטלת ממנו הבחירה והקב"ה מקשה את ליבו, וַיִּרְדֹּף אַחֲרַי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, ה' חיזק את ליבו כדי להביאו על עונשו.

33 סכילתא

34 רשב"י ז"ל ה'

35 ש"ך על התורה

36 תרגום יונתן

31 ז"ר נ"ג. ובשליה הקדוש
32 סכילתא ותוס' השלם

אספורה שמך לאח.

פרשת בשלה

אכן המלחמה בשמים נגד בני ישראל התחזקה, עמד "עוזא" שר של מצרים לפני הקדוש ברוך הוא ואמר לפניו רבש"ע אומה זו שאתה מוציא ממצרים יש לי דין עליהם, אם רצונך, יבא מיכאל שר של ישראל וידון עמי לפניך. באותה שעה אמר הקדוש ברוך הוא למיכאל צא לדון עמו לפני. פתח עוזא שר של מצרים לפני הקדוש ברוך הוא ואמר רבון העולמים אתה גזרת על אומה זו שיהיו משועבדים תחת יד אומתי ארבע מאות שנה, ועדיין לא עברו מהם אלא שמונים ושש שנים, מיום שנולדה מרים, כי רק בחיי מרים, מרו המצריים את חייהם, וכשם שאתה קיים כך תהא גזירתך קיימת, ועדיין לא הגיע זמן יציאתם. כששמע כך מיכאל נשתתק ולא היה לו מענה לעוזא, ביקש עוזא רשות להחזיר את ישראל למצרים, אמר לו הקב"ה; אני אמרתי לאברהם יְדַע פְּדַע פִּי גֵר יִהְיֶה זָרְעֲךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם, אבל לא אמרתי בארץ מצרים, ומיום שנולד יצחק היו גרים, וכבר עברו אותן ארבע מאות שנה ואין לך עוד רשות לשעבד אותם.

המסטינים מתגברים

בזמן שבני ישראל⁴⁰ התקרבו לים ורצה הקב"ה לקרוע להם את הים הגיע המקטרג וביקש דין מהקב"ה וכך אמר לפניו; רבון העולם למה אתה רוצה לעשות דין במצרים ולקרוע את הים לישראל, מה החילוק בינם למצרים, הרי כולם רשעים לפניך, אלו עבדו עבודה זרה, ואלו עבדו עבודה זרה, אלו נטמאו בעברות ואלו נטמאו בעברות, אלו שופכי דמים ואלו שופכי דמים, והרי כל דרכיך במשפט על פי דין ואמת!

העבירות של בני ישראל

כל אחד מבין לבד שבני ישראל חלילה לא התנהגו כהמצרים, אלא שהיה בהם קילקול במעשיהם לפי ערכם, וכל דבר קטן אצל יהודי

בני ישראל³⁷ היו חונים נחים ושקטים, אבל פתאום הרימו את עיניהם וראו את המצרים רודפים אחריהם, עם מחנה צבאי עצום, שבדרך הטבע אין שום סיכוי להילחם ולהינצל, ובני ישראל נתקפו בפחד נורא מי יודע הרי בינינו גם הערב רב, ואולי עוד יצטרפו לעזור למצרים, ולא זה בלבד, אלא ראו גם למעלה, שהשר המלאך הממונה שלהם הנקרא "מצרים" ושמו העיקרי נקרא "עוזא" פורח לעזור למצרים. ובאמת³⁸ למה עשה הקדוש ברוך הוא להם כך, אלא שהיה הקדוש ברוך הוא מתאוה לתפלתו, משל למה הדבר דומה למלך שהיה בא בדרך, והיתה בת מלכים צועקת לו בבקשה ממך הצילני מיד הלסטים, שמע המלך והצילה, לאחר ימים ביקש לישא אותה לאשה, אבל רצה שהיא תדבר עמו ולא היתה רוצה, מה עשה המלך גירה בה הלסטים כדי שתצעוק וישמע המלך, כיון שבאו עליה הלסטים התחילה צועקת למלך, אמר לה המלך לכך הייתי מתאוה לשמוע קולך, כך ישראל כשהיו במצרים והיו משעבדים בהם התחילו צועקים ותולין עיניהם להקב"ה כמו שנאמר וַיִּאָּנְחוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֶבֶדָה וַיִּזְעְקוּ וַתַּעַל שׁוֹעַתָם אֶל הָאֱלֹקִים מִן הָעֶבֶדָה, אבל כשהקדוש ברוך הוא הוציא אותם ביד חזקה ובזרוע נטויה, רצה הקדוש ברוך הוא לשמוע את קולם איך שמתפללים אליו, אך בני ישראל לא רצו להתפלל, כנראה חשבו שאם הכל הולך כשורה לא צריך להתפלל, מה עשה ה' יתברך? גירה את פרעה לרדוף אחריהם, וכשיהודי נמצא בצרה, כבר זועק מעצמו לה', הרי זה אומנות אבותינו, ולכן כשהיו שוב בצרה, מיד ויצעקו בני ישראל אל ה', באותה שעה אמר הקדוש ברוך הוא; את זה רציתי, הייתי מבקש לשמוע קולכם, השְׁמִיעֵנִי אֶת קוֹלְךָ בְּיָ קוֹלְךָ עֲרֹב וּמְרָאִיךָ נְאֻה, אותו הקול שכבר שמעתי במצרים.

הקטרוגים בשמים

39 מדרש ויושע
40 זתר ק"ט:

37 ש"ד. ורבה כ"א ד
38 רבה כ"א ה'

אספרה שמך לאח.

פרשת בשלה

הנשר הזה אינו מתיירא אלא מן האדם, שמא יזרוק בו חץ לפי שאין עוף אחר פורח על גביו לכך נותנו על כנפיו, ואומר מוטב יכנס החץ בי ולא בבני. כך עשה הקב"ה למטה ויסע מלאך האלקים ההלך לפני מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל וילך מאחריהם ויסע עמוד העָנָן מִפְּנֵיהֶם ויעמוד מאחריהם לקבל את החיצים, אך זה היה רק דמיון ממה שקורה למעלה, כי הרי זה שהענן מקבל את האבנים אינו דומה לגמרי למשל של הנשר שמקבל את החיצים,⁴³ כי לנשר זה כואב וסובל ומכניס עצמו בסכנה עבור בניו, אך לענן שמקבל אבנים זה לא כואב, אבל למעלה היו קטרוגים והם טענו לה' כי זה לא ביותר ומלך צריך להעמיד משפט ולהעניש חלילה את בני ישראל, וזה כביכול כמו חץ ואבני בליסטראות כלפיו, כאילו חלילה לא מתנהג כשורה, אבל הקב"ה ברחמיו על בניו אמר מוטב יכנס החץ בי, עדיף שיהיו עלי קושיות, שיהיו עלי טענות, ולא בבני, העיקר שבני ישראל לא ינזקו חלילה.

וַיֹּאמֶר ה' אֵל מֹשֶׁה מַה תַּצְעַק אֵלַי

משה רבינו בעיניו הצופיות ראה את הנעשה בשמים ראה את הקטרוגים, ואת צער השכינה, ראה איך הקב"ה רוצה להושיע את בניו, אך המקטרגים מעכבים וכביכול הקב"ה בצער, ומשה רבינו בצדקתו הגדולה מוכן למסירות נפש עבור כבוד ה' בכל רגע ולא מעניין אותו מעצמו כלום, ומה שהוא בעצמו נתון בסכנה מחמת המצרים לא הזיז לו לעומת צער השכינה,⁴⁴ אך כאב לו מדוע בני ישראל חושבים על עצמם, מדוע להם לא כואב כעת רק צער עצמם, והתחיל להוכיח את בני ישראל ואמר להם; הַתִּיַצְבוּ וְרָאוּ אֶת יְשׁוּעַת ה' עליכם כעת לחשוב רק על צער השכינה, ובכן חזרו בתשובה והתפללו לישועת ה', שהוא יוושע כביכול ובה יסתמו פיות המקטרגים, ואל תחושו לנזק עצמכם, אבל אז אמר ה' יתברך למשה מה

נחשב לדבר גדול ביחס לגוי, ומתוך שעבוד וטירוף הדעת שהיה להם במצרים נכשלו בכמה עברות, כמו שאומרים בהגדה, וַיִּרְעוּ אֶתֵּנוּ הַמִּצְרִים, פירושו שהמצרים עשו אותנו רעים, וכשבן אדם נמצא במקום סכנה המקטרג קופץ ומחפש עברות של האדם לקטרגו שלא ינצל, ולכן היה כעת לבני ישראל דין קשה, וכיון שבני ישראל היו נתונים בצרה, כשהגיעו מלאכי מעלה לומר שירה לפניו כבכל לילה, לא רצה לשמוע ואמר;⁴¹ מעשה ידי טובעים בים, בני ישראל נתונים בסכנה, ואתם אומרים שירה?

וַיִּירָאוּ מֵאֵד וַיִּצְעְקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל ה'

אמרו בני ישראל למשה, משה רבינו! אנה נלך, הרי מצרים לאחרינו והים לפנינו! אז נשאו קולם בבכיה ואף משה בכה עמהם, אז⁴² השליכו בני ישראל את תועבות מצרים שהיו בידם, ועשו תשובה גדולה, קראו לאלוקיהם, מיד נתגלגלו רחמיו של הקדוש ברוך הוא ואמר למשה, משה! כבר זכור אני התפלה שהתפלל אברהם כשעקד את יצחק בנו שאעמוד לבני בעת צרה, ולכן כעת דבר אל בני ישראל ויסעו, ענה משה לפני הקדוש ברוך הוא; רבש"ע ואני מה אעשה? אמר לו טול המטה אשר נתתי לך, ולך אל הים בשליחותי, ואמור לו; אני שלוחו של יוצר בראשית, גלה דרכיך לבני שיעברו בך.

וְאָשָׂא אֶתְכֶם עַל כְּנָפֵי נְשָׂרִים

כל דבר שנעשה בשמים באופן רוחני, כשיורד למטה הוא מתגשם, ואנחנו רואים את זה באופן גשמי, והנה כמו שלמעלה בשמים היו קטרוגים על בני ישראל, כך למטה היו מצרים זורקים חצים ואבני בליסטראות והקב"ה שלח את הענן לקבלם, משל לנשר הנושא גוזליו על כנפיו, שכל העופות נותנים את בניהם בין רגליהם לפי שמתיראים מעוף אחר שפורח על גביהם אבל

43 סכת סופר ל' שפעון סופר בן החתים דרוש ליה
44 צוף דבש לר' עקיבא בר' שפעון סופר בפילואים עמוד רע"ד

41 מרי הניץ
42 סרקי דרבי אליעזר ספא

אספרה שמך לאח.

פרשת בשלה

תצַעַק אֵלַי וכי בעת שבני נתונים בצרה גדולה, יתפללו על כאלה עניינים גבוהים הרי אין אדם נתפס על צערו, ובכן דָּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּסְעוּ, אין להם אלא ליסע שאין הים עומד בפניהם, ואם המצרים זורקים חצים ואבני בליסטראות כלומר המקטרגים תובעים שאתנהג עם בני במדת הדין, מוטב יכנס החץ בי, יאמרו עלי שאינני מלך אשר במשפט יעמיד ארץ, ולא יכנס החץ בבני, אלא הם יהיו ניצולים.

ואתה הרים את מטך

הלך משה אל הים ואמר לו דברי הקדוש ברוך הוא. ויען הים אל משה לא אעשה כדבריך לפי שאתה ילוד אשה, ולא זו בלבד אלא שאני גדול ממך שלשה ימים שאני נבראתי ביום השלישי, ואתה לא נבראת עד יום הששי. השיב משה דברי הים אל הקדוש ברוך הוא, ואמר לו הקדוש ברוך הוא עבד המסרב ברבו מה עושין לו? אמר לו משה מלקין אותו במטה. אמר הקדוש ברוך הוא אף אתה הרים את מטך ונטה את ידך על הים ובקעהו, מיד ויט משה את ידו על הים ויבקעהו, והיו יראין ישראל לבא בים עד שקפץ נחשון בן עמינדב וירד תחלה בים, ואחריו באו כל ישראל תוך הים והמים להם חומה מימינם ומשמאלם.